

LIMBURGS

DOEboek

VOOR DE JEUGD

Ik ben hier!
Geef in de provincie
Limburg aan waar jij nu bent!

- + kijken
- + knutselen
- + kloemele
- + tekenen
- + plakken
- + weten
- + testen
- + lezen
- + luisteren
- + gekke spelletjes
- + spelen
- + lachen
- + genieten
- + ontspannen
- + inspinnen
- + proberen
- + leren
- + doorgaan
- + doen

**Komt
gewoon het Limburg
DOEboek voor
de jeugd!**

Inhoud

hoofdstuk 1 Heel Limburg	4-33
hoofdstuk 2 Zuid	34-57
hoofdstuk 3 Midden	58-69
hoofdstuk 4 Noord	70-85
hoofdstuk 5 Allerlei	86-104

Midden-Limburg

58	Kaart van Midden-Limburg
59	Teken wat jij leuk vindt ...
60, 61	Reuzen
62, 63	Nationaal Park De Meinweg
64, 65	Door dierenogen
66	Een onderaardse gang
67	De Rattentoren
68, 69	Spelletje met de krant

Noord-Limburg

70	Kaart van Noord-Limburg
71	Teken wat jij leuk vindt ...
72, 73	Vesting het Genneperhuis
74	Geheimschrift
75	Creatief promotiefilm
76	Wierikse
77	Snoete kleure
78, 79	Natuurgebied De Grootte Peel en kikers
80	Nationaal Park De Maasduinen en kringloopmobiel
81	De legende van Kiste Trui
82	Spelen in het bos
83	Begin je eigen Hotel
84, 85	Creatief, binnen en buiten

Heel Limburg:

4	De kaart van Limburg
5	Provincie Limburg
6	Heraldiek
7 - 9	Ridderspelen
10	Kastelen door de eeuwen heen
11	Puzzelen
12 - 14	Koning Swentibold
15	Kleurplaat
16	Muzikaal Limburg
17	Joës is Kruimeltje
18, 19	Oud Limburgs Schuttersfeest
20, 21	Creatief muziek maken
22 - 24	De Maas
25	Creatief rond het water
26, 27	Natuur in Limburg
28, 29	Bouwstijlen kerken
30	Heiligen, daar heb je wat aan
31	Kleurplaat
32	Spelletjes voor onderweg
33	Mijn liefste plekje in Limburg

Zuid-Limburg

34	Kaart van Zuid-Limburg
35	Teken wat jij leuk vindt ...
36, 37	Vakwerkhuisen
38 - 41	Mergel
42, 43	Bèr, het monster van Maastricht
44	Onbreekbaar aardewerk
45	Creatief en buiten spelen
46, 47	Lekker scharrelen
48	Korenwolf
49	Bokkenrijders
56	Spelen in het bos
57	Limburgs tuintje van alles

Ganzenbordspel

50, 55 Limburgs Ganzenbordspel

Allerlei

86	Het Limburgs volkslied
87	Limburgse toverdranken
88, 89	Lekker kokkerellen: pannenkoeken
90, 91	Spelletjes voor snikheet weer
92 - 95	CarnaVal
96, 97	De Limburgse Taal
98	Limburgs decoratievlaaitje bakken
99	Lekker lezen
100, 101	Lekker luisteren
102	Lekker spelen in een Limburgse speeltuin
103-104	Advertenties samenwerkende partners.

provincie Limburg

De provincie Limburg is 2209 vierkante kilometer groot. Er wonen ongeveer **1,1 miljoen inwoners** verdeeld over **33 gemeenten**. de leeftijdsopbouw is als volgt:

0-20 jaar	235.915
65-plussers	202.708
20-65 jaar	684.078

Zijn er meer jonge [0-20] of meer oudere [65+] mensen in Limburg?

VUL IN: meer _____

Limburg is een groene provincie. Bebouwd is minder dan 20 procent [400 km²]. Meer dan 80% bestaat uit: natuur, bos, agrarisch terrein, recreatie-terrein of water.

De hoofdstad van Limburg is _____

VUL IN: _____

Hier staat ook het Provinciehuis. In Limburg noemen we dat het Gouvernement. En de Commissaris der Koningin heet in Limburg Gouverneur. We hebben sinds kort een nieuwe Gouverneur.

VUL IN: Hij heet _____

Maastricht is onder meer wereldberoemd omdat hier 10 jaar geleden het Europese verdrag werd ondertekend, waarbij de **Europese munt werd ingevoerd**, de _____

het wapen van de provincie Limburg

Koning Willem III verleende Limburg in 1886 een eigen wapen. In het Limburgse provinciewapen staan de wapens van de vier belangrijkste vorstendommen, die tot de provincie Limburg behoorden, vóór de komst van de Fransen in 1794. In het midden zie je de leeuw van het oude Hertogdom Limburg.

Zoek eens op welke die vorstendommen waren?

VUL IN: Die vier vorstendommen waren: _____

Hoeveel koningen die Willem heetten, heeft het Koninkrijk der Nederlanden gekend? Er komt nog eentje bij? Wie dan?

VUL IN: _____

Er waren _____ Willem's.

En de volgende is _____

In het wapen van de provincie Limburg maken de leeuwen de dienst uit. Ze worden dapper vechtend afgebeeld. De leeuwen hebben, en dat is bijzonder, een staart met twee uiteinden, als symbool dat er eigenlijk twee Limburgen zijn.

Waar vind je dat tweede Limburg?

VUL IN: _____

de Limburgse vlag

Sind 1953 heeft Limburg een eigen vlag met drie kleuren. Links [aan de zijde van de vlaggestok] staat de grote rode Limburgse leeuw met kroon en een dubbele staart.

Ontwerp je eigen Limburgse kindervlag

Een Limburgse kindervlag bestaat nog niet. Maar als jij een meester-ontwerper bent, komt die er nu misschien wel. Aan de slag dus. Als je het ontwerp klaar hebt, scan je het in of maak je een foto en stuur je die naar info@jongnl.nl.

Wil je méér weten over de provincie? Kijk dan op de website: www.limburg.nl. Daar kun je ook doorklikken naar jong@limburg, met interessante sites voor jongeren, kresjtv en kidz@limburg.

NL/L ■
trots: grwëtsj (elsloo)
greutsj (posterholt)
gröts (venray)

Ridderspelen

De riddersfeer kun je in Kasteel Hoensbroek vandaag de dag nog proeven. Het kasteel staat bol van de activiteiten. Je kunt verkleed met de hele familie een speurtocht door het kasteel maken.

En in de zomer zijn er leuke ridderspelen, waaraan je kunt meedoen. Ook kun je hier een heel spannend verjaardagsfeestje houden...

Het bijna acht eeuwen oude Kasteel Hoensbroek is één van de grootste en mooiste kastelen van Nederland. Het museum van het kasteel was in 2010 en 2011 het best bezochte museum van Limburg! Het oudste deel van het kasteel stamt uit 1250. Je kunt er ronddwalen door veertig prachtig ingerichte kasteelvertrekken, vanaf de middeleeuwen tot en met de 18e eeuw. Hierna krijg je een hele pagina bomvol met informatie over de bouwstijlen van kastelen in de loop der eeuwen. Daarbij vind je duidelijke voorbeelden hoe die bouwstijlen in een aantal Limburgse kastelen zijn toegepast.

Ridderspelen

Minikatapult

Om een kasteel te veroveren, gebruikten ridders katapulten. Met de katapult werd de slotmuur beschoten. Je hebt vast wel eens een katapult gezien. Je kunt zelf een eenvoudige katapult maken.

Zoek een wc-rolletje, twee elastiekjes, aluminiumfolie en een schaar. Maak twee gaatjes aan één kant van het wc-rolletje (vraag iemand om je te helpen). De gaatjes zitten precies recht tegenover elkaar. Knip het elastiekje doormidden en knoop beide eindjes door de gaatjes heen. In het midden van dit elastiekje maak je het andere elastiekje vast. Maak propjes van aluminiumfolie. Dat zijn je kogels. Haal het elastiekje helemaal door de buis heen naar de andere kant. Trek de elastiek aan en leg een prop aluminiumfolie in de koker. Laat de elastiek los en kijk hoe ver je prop komt. Tip: probeer ook eens schuin naar boven te schieten. Komt je prop zo verder?

Je eigen schild maken

Behalve een zwaard hadden ridders een schild om zichzelf te beschermen tegen aanvallers. Maak je eigen schild.

Knip de vorm uit het karton van een grote doos. Maak er een handvat aan door een strookje stof of een reepje karton te bekleden met stof en op de achterkant ongeveer in het midden te nieten. Zorg ervoor dat je hand er precies in past. Daarna is het schild klaar om te beschilderen. Verzin een eigen familiewapen. Kies je eigen kleuren.

In de middeleeuwen hadden kleuren de volgende betekenis.

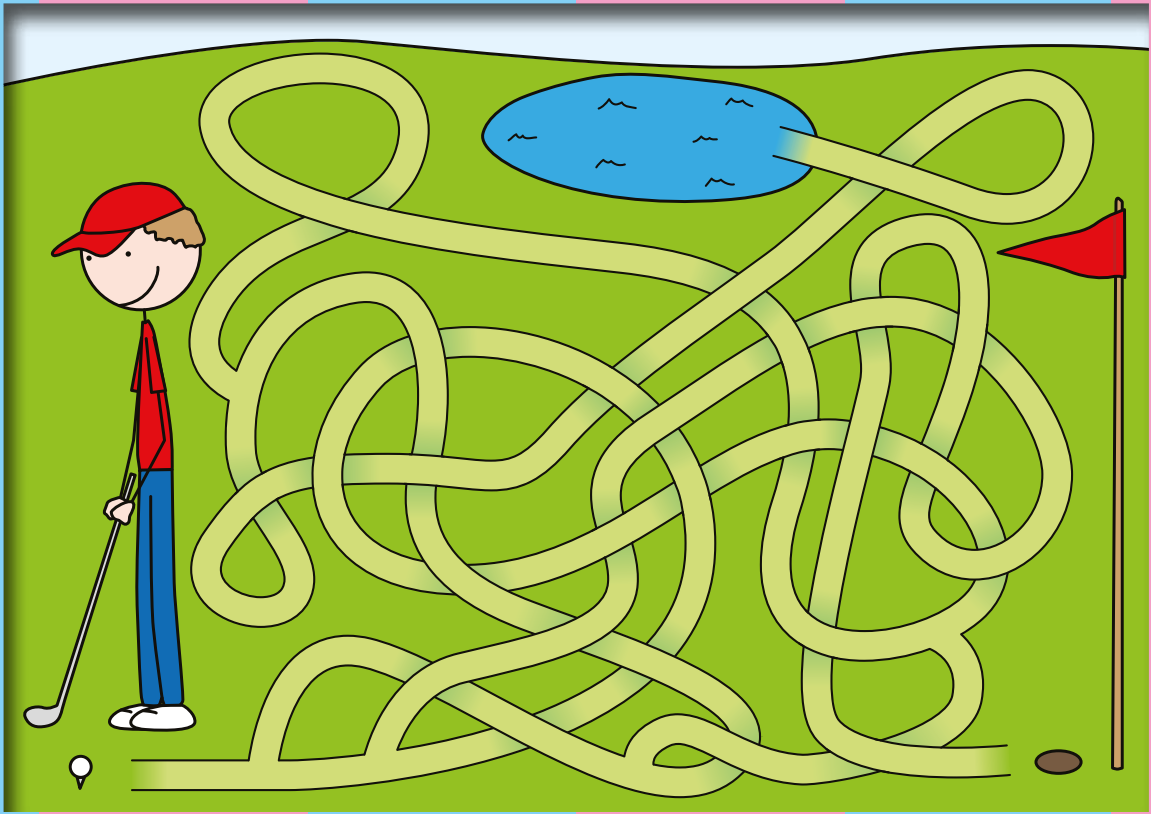
	rood: liefde, vuur, agressie
	blauw: betrouwbaarheid, hoop en rust
	geel: keizerlijk, oplettend
	groen: kalmte en rust
	zwart: rouw, rebels
	wit: reinheid, trouw
	oranje: beweging, warmte en lichaamskracht
	bruin: verfijnd en elegant.

Speel je eigen ridderslag

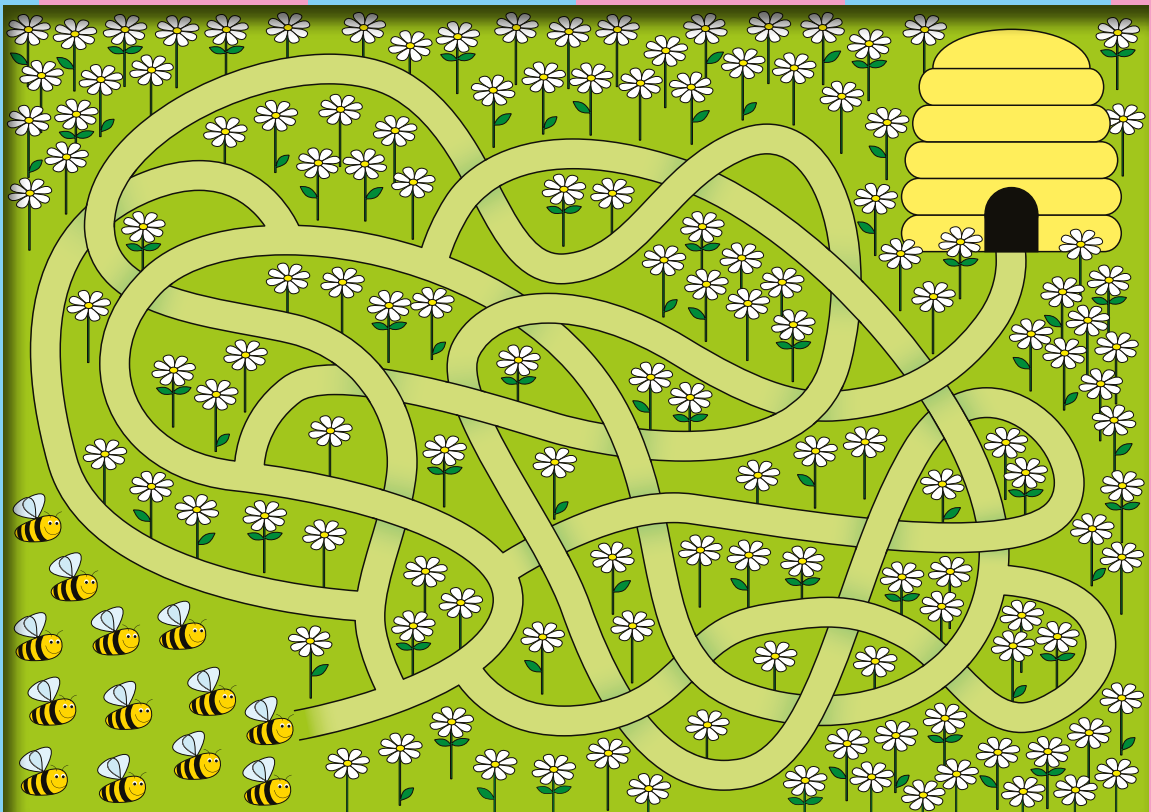
Als een jongen in de Middeleeuwen 21 jaar werd, kon zijn heer hem tot ridder slaan. Dit belangrijke moment ging met een grote ceremonie gepaard en werd meestal geleid door een edelman of koning. Wil je zelf een ridderslag naspelen?

De nieuwe ridder knielt neer voor de koning. Deze legt het zwaard plechtig, met de platte kant, eerst op de linker- en daarna op de rechterschouder van de schildknaap. De ridder fluistert de koning zijn riddernaam in het oor. De koning spreekt deze hardop uit: 'Ridder Rick de ruige of ridder Dennis de dappere, ik sla u tot ridder'. De kersverse ridders antwoorden: 'ik beloof plechtig me ridderlijk te zullen gedragen.' Natuurlijk moet je je nu ook aan die belofte houden...

PUZZEL PUZZEL
meel meel

Muzikaal Limburg

wie wil meespelen in een musical?

Musiceren kun je in Limburg iedere week! Bij de harmonie, de fanfare, de brassband of het fluit- en trommelkorps. Samen met oudere muzikanten maak je de mooiste muziek. En er zijn volop feestelijke gelegenheden waarbij je kunt optreden.

Soms denken mensen dat die muziekkorpsen ouderwets zijn, maar dat is echt niet zo. Er wordt op hoog niveau muziek gemaakt in allerlei stijlen: modern en klassiek, maar ook musicalmuziek en filmmuziek, uit films als *Robin Hood* of *Pirates of the Caribbean*.

En een heleboel kinderen zijn lid van een muziekkorps!

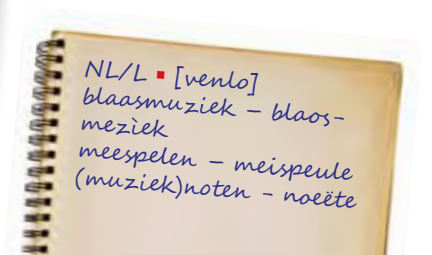
Net als bij leren lezen en schrijven gaat dat niet vanzelf. Het kostbare instrument kun je meestal lenen van de vereniging en de muziekles is vaak gratis. Bekende musici gebruiken deze muziek in hun shows. Denk maar eens aan Gé Reijnders en Rowwen Hèze.

Probeer dit liedje eens te spelen!

Wil je meer weten over blaasmuziek. Kijk dan eens op de website van de Limburgse Bond van Muziekgezelschappen (LBM). En je kunt je aanmelden bij een muziekvereniging bij jou in de buurt. Elk Limburgs dorp heeft een of meer muziekverenigingen.

noten

Natuurlijk moet je wel eerst noten leren lezen en flink oefenen voor je alle stukken kunt meespelen.

hoofdstuk 2 Zuid-Limburg

Gulpen
Gullepe

Klimmen
Klumme

Brunssum
Broenssem

Landgraaf

Nieuwenhagen

Nuijenhage

Heerlen
Heële

mergel

Heb jij wel eens in een berg gewandeld? Waarschijnlijk zul je nu zeggen: 'In een berg niet, wel er op!' Toch is het zo dat de mensen in Zuid-Limburg niet alleen *over* de heuvels wandelen, maar er op sommige plaatsen ook *in* lopen. Niet zo maar een stukje, maar kilometers diep! Honderden jaren geleden zijn hier gangen en grotten uitgegraven. De mensen deden dat om er mergelsteen uit te halen. Die mergel gebruikten ze om er kastelen mee te bouwen, hoeves en huizen. Mergelsteen is vrij zacht en roomgeel van kleur.

Omdat er steeds meer met mergel gebouwd werd, moesten er ook steeds meer stenen komen. Dieper en dieper moest men de grond in. Gangen werden gesplitst en uitgebreid, tot er op het laatst een doolhof van gangen ontstond. Zó ingewikkeld dat je er in kunt verdwalen. Wandelen in zo'n grot mag je alleen onder leiding van een gids. Hij weet niet alleen de weg goed, maar ook waar instortingsgevaar dreigt. Hij heeft een sterke lamp bij zich om die duistere ondergrondse wereld te verlichten.

wat is mergel?

In de geologie wordt het begrip mergel gebruikt voor steen, die meer klei bevat. Mergel of krijt zoals men ook wel zegt, werd al 85 miljoen jaren geleden gevormd op de bodem van de krijtzee. Zuid-Limburg was toen een tropische zee, waarin zee-egels, zeesterren, schelpen, mosselen en slakken krioelden tussen de zwemmende kreeften, inktvissen, vissen en haaien.

Als deze dieren doodgingen, zakten ze naar de bodem, waar alleen het kalkskelet overbleef. Toen er steeds meer kalkskeletten op elkaar kwamen te liggen, groeide de bodem uit tot een dik pakket. De skeletten werden samengedrukt en dat werd de mergel. In de steen zitten dus ontelbare skeletten van deze dieren. Mergel bestaat voor 95% uit kalk en is een poreuze steen. Onder de microscoop zie je allemaal korreltjes die met kalkbruggetjes verbonden zijn. Tussen die korreltjes bevindt zich een ruimte met lucht of water. De steen is voor eenderde hol en laat water goed door. In huizen van mergel is het daarom best wel vochtig.

NL/L ■
mergelblok -
mergelsjtool (valkenberg)
ingang mergelgrot -
look of laok
kauw - dätolke
krijt - kriet,
versieringen -
verseringe

Knikkerberg

Zout kleuren met krijt

Nodig: zand, schepje en knikkers

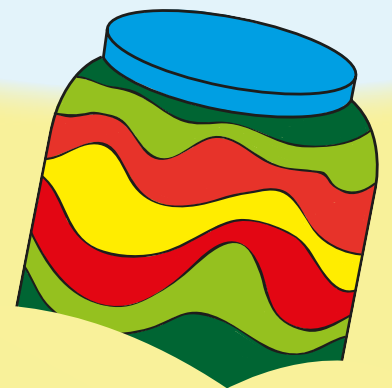
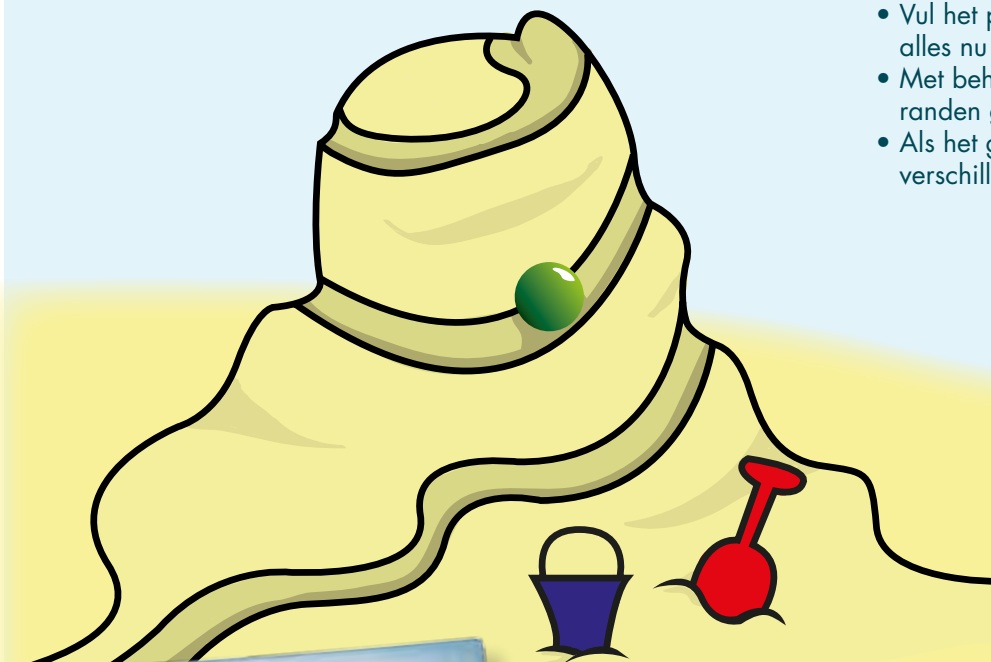
Zuid-Limburg is heuvelachtig. De hoogste heuvel, de Vaalserberg, is 323 meter hoog en ligt in Vaals. Op het hoogste punt van de Vaalserberg ligt het Drielandenpunt. Als je daar met de fiets vanaf zou rijden, zou dat heel hard gaan! Dat zou best gevaarlijk zijn. Laten we in jouw plaats een knikker nemen... In de zandbak of op het dagstrand kun je met je knikkers spelen.

- Maak met je schep een hoge berg in de zandbak of op het dagstrand.
- Klop hem met je handen stevig aan.
- Leg nu van boven naar beneden een weg aan voor de knikkers.
- Laat een knikker op de top los en zie hoe hij over de zandweg naar beneden rolt.
- Verbeter de weg om de knikker sneller te laten gaan.
- Maak hindernissen om de knikker juist langzamer te laten gaan, via een hobbel, enkele bochten, een circuit rondom je berg, of een bruggetje.

Nodig: glazen flesje of jam-potje, fijn keukenzout, stoepkrijt, rietje, satéstokje, schaalte of bord

Rondom Valkenburg zijn er plekken, waar je letterlijk terug kunt kijken in het verre verleden. Aan de hand van de kleuren van de aardlagen kun je vaststellen in welke tijd de aardlagen zijn ontstaan. Miljoenen jaren geleden was Limburg een zee. In die tijd ontstond mergel, een krijtgesteente, waar veel huizen in Limburg van gebouwd zijn. In deze zee leefden vele kleine diertjes met een kalkskelet. Als ze dood gingen, zakten de diertjes naar de bodem, waar alleen het kalkskelet overbleef. Door de grote hoeveelheid skeletjes werd het een dik pakket dat stevig samenge-drukt werd. Met krijt en zout kun je deze aardlagen kunstig nabootsen in een glazen potje of flesje.

- Doe wat zout in een schaalte of op een bord en kleur het zout met stoepkrijt.
- Het kleuren doe je door het stoepkrijtje veelvuldig over het zout te halen.
- Vul het potje met het gekleurde zout en herhaal alles nu met een andere kleur stoepkrijt.
- Met behulp van het rietje en satéstokje kun je de randen grillig maken.
- Als het glazen potje propvol zit met zout in verschillende kleuren doe je het deksel erop.

NL/L • knikker:

huif (heerlen)
huif (maastricht)
huif/marbel (nuth)
uif (elsloo)
költj (posterholt)
ketser (weert)
köls (roermond/
venlo)

Creatief & buiten spelen